

לכבוד משפחת בעלז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק ג

פרק ג' מתאר בפנינו את המפגש הראשון בין החזון למציאות של ימי שיבת ציון. הצהרתו החגיגית של כורש כיוונה את העם לגאולת ירושלים ובניית המקדש, אולם פרקנו נפתח בתיאור מצב תמציתי: חודש תשרי מגיע "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרִים" (עזרא ג', א). בהערת אגב אנו מתוודעים לעובדה שתלווה את התקופה-הארץ אינה ריקה ויש בה אוכלוסיה עוינת ומאיימת "כִּי בְּאִימָה עָלִיהֶם מְעַמֵּי הָאָרְצוֹת" (עזרא ג', ג). בתוך ירושלים החרבה, בין גלי הריסות של המקדש והר הבית מוקם המזבח, מתחדשת עבודת הקרבנות ונחגגים החגים. חלקו השני של הפרק מתאר את חגיגת יסוד המקדש, המלווה ברגשות מעורבים.

1.

"וַיְכִינּוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנְתָיו כִּי בְּאִימָה עָלִיהֶם מְעַמֵּי הָאָרְצוֹת" (ג)
מה בין האימה מעמי הארצות ובין הקמת המזבח? השוו בין פירוש **המלבי"ם** לפירוש **הרמ"ק** כיצד רואה כל אחד מהם את היחס בין האירועים?
מלבי"ם: הוא טעם מדוע המתינו עד התאספו העם כלול ולא עשו מזבח עד עתה, מפני שיראו שעמי הארצות ישביתו אותם בהיותם אנשים מעטים.
רמ"ק (ר' משה קמחי, מופיע כראב"ע במקראות גדולות): בעבור אימה עליהם הכינו מזבח לאל שיעזרם.

2.

תיאור חגיגת חגי תשרי: אלו מחגי תשרי מוזכרים? אלו ממאפייני החגים מודגשים בפרקנו? אלו אינם מוזכרים? שימו לב למרכזיות הקרבת הקרבנות בתיאור ונסו לחשוב על משמעותה.

3.

שבי ציון שואפים לשחזר את תהילת ימי שלמה, השוו פס' ז בפרקנו לדה"ב ב' יד-טו; פס' ח למל"א ו' א; השווי פס' י למל"א ה' יז-יט. שימו לב לדמיון בתאריכים, לשאיפה לשיתוף פעולה בינלאומי ולרצון להשתמש בחמרי בניה מעולים.

4.

במקרא מופיעים תיאורי חנוכת המשכן והמקדש אולם תיאור יסוד המקדש הוא תיאור יחיד המופיע רק בספרנו, כנראה בגלל חשיבותו כצעד ראשון בהתגשמות חזון הגאולה. יחד עם זאת, השמחה באירוע רחוקה מלהיות שלמה. נסו לחשוב על השילוב בין השמחה והעצב, מה דעתכם על התגובות השונות? האם אתם יכולים למצוא לכך הקבלות בימינו?

עיינו גם ב**פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה לה:**

...מפני מה מחצה בוכים ומחצה שמחים? אלא זקינים שראו בכבוד הבית הזה ששרתה בו שכינה, וראו הבית האחרון שלא שרתה בו שכינה היו בוכים, אבל בניהם שלא ראו בכבוד הבית הראשון וראו בבניין של בית האחרון היו שמחים.

פרק ד

פרק ד' נפתח במפגש עם היריבים הגדולים של שבי ציון בארץ הלא הם השומרונים. החלטתם של זרובבל וישוע לדחות את בקשת השומרונים להיות שותפים בבניין המקדש היא צעד ראשון במדיניות בדלנית נחרצת שתגיע לשיא בגירוש הנשים הנכריות בימי עזרא.

5.

עדת השומרונים, המכונה במקורות חז"ל "כותים" מהווה גורם פעיל בספרי עזרא ונחמיה וחיה לצדו של עמ"י עד ימינו אנו. בספרנו הם מכונים "צרי יהודה", "עם הארץ" ובכינויים אחרים. קראו את בקשתם בפס' ב ואת תשובתו של זרובבל בפס' ג. מדוע דוחים זרובבל וראשי האבות את בקשתם? כרקע לטענתם של השומרונים הזכרו במסופר במל"ב יז ה-מא

6.

בפסוקים ו-כד מתוארות התנגשויות מתקופות שונות (מלכות המלכים דריווש, אחשורוש וארתחשסתא) בין שבי ציון לשומרונים. פס' כד חוזר אל ראש הפרק ומספר לנו שאכן העבודות נפסקו ובנית בית המקדש התעכבה שמונה עשרה שנים תמימות. העזרו בתרגום ונסו להבין את השתלשלות העניינים: כמה מכתבי שטנה יש בפרק? מי הם כותבי המכתב(ים)? מהן טענותיהם? מהי תגובת המלך?

הרחבה:

מקריבים אף על פי שאין בית

בפרק ג' מתואר חידוש הקרבת הקרבנות בבית המקדש ההרוס. הקמת מזבח עם הכניסה לארץ מזכירה את כניסתם של האבות (אברהם ויעקב) וכמובן הקמת המזבח בזמן יהושע. במשנה במסכת עדויות מנסח ר' יהושע את הכלל ההלכתי "שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית" (עדויות, ח, ו). התקדים של הקמת המזבח והקרבות

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

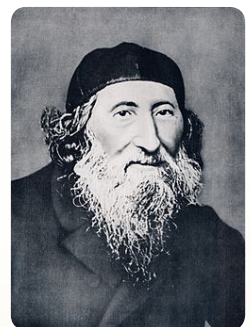
התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

קרבתו בטרם המקדש, העסיק פוסקים ופרשנים רבים במהלך הדורות. האם ישנה אפשרות, או אולי אפילו חובה להקריב קרבנות, למרות שבית המקדש טרם נבנה. הרב אֶשְׁתוֹרִי הַפְּרָחִי, שעלה לארץ במאה הארבע עשרה, השתקע בבית שאן. מעיד בספרו "כפתור ופרח" (ספר הלכה על המצוות התלויות בארץ) על דיון שקיים עם ר' יחיאל מפריס, מגדולי בעלי התוספות בנושא הקרבת קרבנות בתקופתו: "... אחר שהענין כן, הנכנס היום שאנו טמאים במקום הבית חייב כרת, והסכים בזה מה"ר ברוך ז"ל. גם כי אמר אלי בירושלם כשהבאתי אליו זה הספר לעבור עליו ולהגיהו, שרבינו יחיאל דפריש ז"ל אמר לבא לירושלם, והוא בשנת שבע עשרה לאלף הששי, ושיקריב קרבנות בזמן הזה. ואני מטרדתי להשלים עמו המלאכה לא שאלתיו מה נעשה מטומאתנו, ואנא הכהן המיוחס. ..." (כפתור ופרח, ו) התיחסות ישירה למורשת שהשאירו שבי ציון בעניין חידוש הקרבנות עוד לפני הקמת מקדש מופיעה באגרת ששלח הרב צבי הירש קלישר לאנשל רוטשילד. בסוף המאה ה-19, בנסיון לשכנעו לקנות את הר הבית על מנת לחדש את עבודת הקרבנות ולהביא לגאולת ישראל.

וכך כותב הרב קלישר: "ראשית הגאולה תהיה על ידי סיבה טבעית מבני אדם ועל ידי רצון המלכויות לקבץ מעט מני פזורי ישראל לאדמת הקודש. כמו שכתב הרד"ק... על הפסוק (תהילים קמ"ו) "שאין לו תשועה" כי לה' לבדו התשועה והוא יסובבנה על ידי בני אדם, כמו שסיבב תשועת גלות בבל על ידי כורש וכן לעתיד יסובב גאולת ישראל על ידי מלכי הגויים שיעיר רוחם לשלחם"... והיה כאששר יהיו רבים מנדחי ישראל בארץ הקדושה ובירושלים ויעלו קרבנם לריח נחוח לה' וירפאו את המזבח ההרוס, אז יהיה לרצון לפני אדון כול להוריד אור פניו לנגד עמו..."

בהמשך דבריו הוא דן בבעיות ההלכתיות כמו טומאת מת ומציאת כהן מיוחס ופותר אותן לשיטתו וממשיך בדברי השכנוע: "לכן ברור ונכון שבתחילה יהיה קיבוץ בלי נביא, ונקריב קרבנות, ואחר כך יבוא גוג, ואחר כך יבוא אליהו באחרית הימים לפני בוא יום הגדול..." ומפציר באנשיל רוטשילד לקנות מידיע הסולטן את הארץ, או לפחות את ירושלים, "ואם באולי לא יאבה אדון הארץ גם זאת- למכור כל העיר ירושלים- על כל פנים יקנה ממנו מקום המקדש וסביבו איזה כפרת ארץ ובאופן שיהיה חירות ורשיון לאנשי ישראל לעשות שם רצונם" ומסביר: "אם יהיה לנו כוח וממשלה לחפש מקום המזבח ולהעלות זבחי רצון לאלקי עולם וממנו יושע יודה תשועת עולמים"

הרב צבי הירש קלישר (1795 - 1874) היה מגדולי הרבנים באירופה במאה ה-19 ואחד ממבשרי הציונות. הרב קלישר תמך בעלייה לארץ ישראל וחידוש ההתיישבות בה. הוא האמין שהגאולה לא תבוא באופן ניסי אלא תתחיל בעליה לארץ, התיישבות וקיום מצוות התלויות בארץ. על שמו נקרא קיבוץ טירת צבי.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555